

א שטיקל שפת אמת

על הדף

מסכת עירובין - דף ג

שם בגמ' לרבנן קורה טעמא מאי משום היכרא.

ע' בס' תורת חיים (ד"ה לרבנן) שהשיג על מה שכתב הרבינו יהונתן דלר' יהודה קורה משום מחיצה¹. דאם כן קשה בסמוך דאמרין אי אשמעינן בסוכה, הוה אמינא דבמבוי גם ר' יהודה מודה, כיון דלהילוך עבידא. והלא טעמא דר' יהודה אינו משום היכרא כלל². ודבריו תמוהין דאדרבה אי לא הוי פליג ר' יהודה הכי נמי במבוי הוה אמינא דגם לר' יהודה הוי משום היכרא³. אבל טפי הו"ל להקשות על פירכת הגמרא איפלוגי בתרתי למה לי הא הכא טעם אחרינא היא [וכן הקשה בתוס' רעק"א במשניות על דברי הרע"ב⁴ שפירש גם כן טעמא דר' יהודה כמו מפרש הרבינו יהונתן, עיי"ש]. ועל כרחך צריך לומר לפירוש הרבינו יהונתן כוונת המקשן הכא, דלמה לי לר' יהודה לחלוק הכא משום דסבירא ליה קורה משום מחיצה, תיפוק ליה אפי' הוי טעמא משום היכרא הוי כשר כדסבירא ליה התם בסוכה. ועל זה תירוצן דהכא דלהילוך עביד יש לומר דגם לר' יהודה פסול דלא שלטא ביה עינא, קמ"ל דכשר משום דלא סבירא ליה טעמא דהיכרא אלא משום מחיצה:

¹ דברי רבינו יהונתן על הר"ף על המשנה ד"ה מבוי, וז"ל: מבוי מלשון [שופטים א] מבוא העיר. והוא החלל המוקף ג' מחיצות ואין בו כותל רביעי, ומדאורייתא רה"י גמורה היא, אבל חכמים חששו, כיון שראשו אחד פתוח לרשות הרבים או לכרמלית דילמא אתי למיטעי ולמשרי רה"י גמורה, אי נמי כי היכי דלא ליתו לטלטולי מרשות הרבים לתוכו, דכיון שנפרץ במילואו לרשות הרבים ושוה הוא לרה"י אמרי דין רה"י יש לו. לפיכך הצריכו לעשות היכרא לבני רה"י ולבני רשות היחיד שלא יטלטלו מזה לזה, ותקנו להניח קורה רחבה טפח על כותל המבוי להודיע ששתי רשויות הן, וקיים להו לרבנן דעד עשרים אמה שלטא ביה עינא, לפיכך אמרו שאם המבוי גבוה עשרים אמה לבד כלומר החלל שיש מן הקרקע עד הקורה כשר המבוי. ואם יש לחלל כ' אמה ומשהו צריך להמעיט גבוה ולהעמידו על עשרים, דיותר מזה לא שלטא ביה עינא. ור' יהודה פליג ואמר, דאינו צריך למעט, דסבירא ליה לאו לשום היכרא בעלמא הותקנה קורה אלא לשם מחיצה, דאמר' פי תקרה הפנימי יורד וסותם, וכיון דהכי הוא שאין רגל הנכנסת והיוצאת תחתיה יכולה לבטל המחיצה מה לי תוך כ' מה לי למעלה מעשרים הכל דין אחד וא"צ למעט. ואזיל רבי יהודה לטעמיה דאמר בפרק כל גגות העיר (דף צה א). ועוד אמר רבי יהודה מערבין במבוי המפולש וחכמים אוסרים. דס"ל דאף ע"פ שהוא מפולש מערבין ומטלטלין בתוכו, כיון דיש לו קורה לשני ראשיו דאמרין פי תקרה יורד וסותם ויש לו ד' מחיצות ורגלי הנכנסים והיוצאים תחתיהן [דף כב סוף ע"ב] אין מבטלין מחיצה. ורבנן סבירא להו דקורה משום היכרא ולא משום מחיצה, ובעינן שלש מחיצות ולחי או קורה לרביעית להיכר, וכיון שהוא מפולש ואין לו אלא שתי מחיצות אפי' יעשה לו לחי שהוא משום מחיצה אתו רגלי הנכנסים והיוצאים [שם] ומבטלי המחיצה. מה שכתב הרבינו יהונתן בתחילת דבריו: אי נמי כי היכי דלא ליתו לטלטולי מרשות הרבים לתוכו כו', עיי' מה שהוקשה רבינו עליו בדף ב' א' ד"ה במשנה. ואכמ"ל.

² ז"ל התורת חיים: ורבינו יהונתן כתב, דרבי יהודה אית ליה דטעמא דקורה לאו משום היכרא הוא אלא משום מחיצה, דאמר' פי תקרה יורד וסותם. ותימה דא"כ מאי קאמר בסמוך דאי אשמעינן גבי סוכה בהא קאמר רבי יהודה כו' אבל מבוי דלהילוך עביד אימא מודה להו לרבנן, והא טעמא דר"י משום מחיצה הוא ולא משום היכרא.

³ במלא הרועים אות קוף במערכת 'קורה משום מחיצה או משום היכר [מהגה"ק ר' יעקב צבי יאליש זי"ע אב"ד דינוב, תלמיד של הרבי מלובלין זי"ע, שהראה את גדלותו בתורה בספרו מלא הרועים, ג"ח על כללי הש"ס, וכן חיבר עוד כמה ספרים ע"ד קבלה ורומז, וראוי להביא כאן מה שכתב הגאון ר' שמעון סופר זצ"ל בהסכמתו על ספרו קהלת יעקב: 'כל הראוה ישתומם כיור ויודה כי לית דין בר נש, דמות דיוקנו של יעקב חקוקה בכסא הכבוד'. [שהוקשה כקושיית התורת חיים, וכפי שהוא מבאר הקושיא, נפלה תמיהת רבינו, וז"ל אחר שהביא דברי רבינו יהונתן: ואני תמה דבעירובין שם דף ג' א' דפריקי לרב נחמן בר יצחק דמפרש טעמא דרבנן דפסלי למעלה מכ' משום היכר פריך לרבנן" אי ס"ל הא דרבה דטעמיה דסוכה גם כן משום היכר אפלוגי תרתי זימני למה לי ועביד שם צריכותא, יע"ש, ואם נאמר דטעמיה דר' יהודה משום מחיצה אם כן מצריך צריכא דאי אשמעי' הך דעירובין הוה אמינא בהא הוא דמכשיר ר' יהודה משום דס"ל קורה משום מחיצה, אבל בסוכה דכתיב למען ידעו מודה לרבנן דלמעלה מכ' לא שלטא בה עינא, ואי אשמעינן הך דסוכה, הוה אמינא דבהא מכשיר ר' יהודה דס"ל אף למעלה מכ' איכא היכרא אבל במבוי דטעמיה משום מחיצה הו"א דיליף מפתחו של היכל דעד כ' הוא דעקרי פתח למעלה מכ' לא אקרי פתח אלא על כרחך גם הכא טעמיה דר' יהודה משום היכרא. ע"כ. עיי"ש עוד שמאריך.

⁴ וז"ל שם על הרע"ב: ותמהני, דלכאורה משמע בסוגיית דטעמא דר' יהודה דסבירא ליה דלמעלה בכל' גם כן שלטא ביה עינא, דהא בסוגין דף ג' ע"א אמרין דלרבה דסבירא ליה דבסוכה למעלה מכ' דפסול משום דלא שלט ביה עינא, הא דפליגי תנא קמא ור' יהודה בתרתי בסוכה ובמבוי. דאי אשמעינן גבי סוכה וכו', עכ"פ משמע דטעמא דר' יהודה הכא משום דשלטא ביה עינא כמו בסוכה לרבה. גם בסוגיא דף י"ב ע"ב פריקין לרבה ורבא דס"ל דקורה משום היכר מברייתא דס"ל לר' יהודה שני בתים בשני צידי רה"י דעושה קורה מכאן וקורה מכאן, ומשני דר' יהודה סבר ב' מחיצות דאורייתא. הרי מבואר דהש"ס מסיק דגם לר' יהודה קורה משום היכר. ובכל הסוגיא לא מצאנו בזה פלוגתא דתנאי אם קורה משום היכר או לא וצ"ע. וכן הוקשה בספר גאון יעקב לעיל דף ב' א' ד"ה וכן הא, ועיי"ש שמביא דבירושלמי מבואר כדעת רבינו יהונתן, וז"ל הירושלמי שם: אמר ר' אבין, ר' יודה כדעתיה [לשיטתיה], ורבנן כדעתיה [לשיטתם], דתינין תמן [דף צה א'] וכן גשרים המפולשין, מטלטלין תחתיהן בשבת דברי ר' יודה, וחכמים אוסרים. היך מה דתימר תמן [-] כמו שאתה אומר שם, את רואה את המלתירה [קורה] כולו יורדת וסותמת [ונעשית כמחיצה], אוף הכא [אף כאן], את רואה את התיקרה כולה יורדת וסותמת [ואפילו גבוה מעשרים אמה]. וכן הוקשה בקריי ראם, על רבינו יהונתן שם.